

1929 EKONOMİK BUHRANI

-
- Dünya tarihinde birçok borsa çöküşü ve ekonomik kriz yaşanmıştır. Ama bunlardan bazıları hem dünyada hem de insanlarda büyük izler bırakmıştır. **Büyük Buhran** olarak anılan 29 Ekim 1929 tarihli ekonomik kriz de bunlardan bir tanesidir.
 - **Birinci Dünya Savaşı**'nın hemen ardından ABD'nin süper güç haline gelmesi ile gelişen olayların neticesinde başlayan Büyük Buhran, tüm dünyaya yayılmış ve etkileri tüm şiddetiyle hissedilmiştir. Bu krizin nedeni kısaca ekonomik tecrübesizlik olarak tanımlanabilir. En çok Amerika ve Avrupa'da hissedilen kriz, dev ekonomilerin çökmesine neden oldu.

- I. Dünya Savaş'ının uzun sürmesi ve savaşın yıkıcı tahribatları ülke ekonomileri üzerinde büyük bir yük oluşturmuştu. Savaş sonrası imzalanan barış antlaşmasında da savaştan mağlup ayrılan devletlere yönelik yaptırımlar oldukça ağır maddelerden oluşuyordu. Savaşın bitmesiyle fiyatlarda hızlı bir düşme yaşanmış ve 1922 senesinde kriz yavaştan kendisini hissettirmeye başlamıştı. Yine de 1920'li yılların ilk başlarında dünya ekonomisi savaşın getirdiği tüm olumsuzluklara rağmen bir nebze de olsa olumlu bir seyrinde ilerlemekteydi. Savaştan galip ayrılan ve güçlenen ABD ekonomisi Avrupa'ya kredi desteği sağlıyor, bu sayede Avrupa ekonomileri de savaşın tahrip edici etkilerini azaltarak ekonomilerini canlandırmaya çalışıyorlardı.

► BORÇ VERİLEN ÜLKE	ANAPARA	FAİZ	TOPLAM BORÇ
► İNGİLTERE	4075	525	4600
► FRANSA	3341	684	4025
► İTALYA	1648	394	2042
► BELÇİKA	377	41	418

Büyük Buhran Öncesinde Yaşananlar

- ▶ 1. Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen olaylar, **Büyük Buhran'ı tetikleyen en önemli nedenleri** oluşturmaktadır. Savaş sonrasında ABD'nin süper güç olmasıyla birlikte tüm dünyayı etkilemeye başlamıştır. Diğer oyuncular ise Birleşik Krallık ve Almanya olmuştur.
- ▶ Savaşa kadar dünyada **süper bir güç sayılan İngiltere**, savaş sonrasında ABD'den aldığı borçlarla yaşayabilen bir ülke haline gelmiştir. Borçlar nedeniyle yeniden kurulan altın standardı poundun değer kazanmasına ve İngiltere ihracatının azalmasına neden olmuştur. Daha az ihracat ise daha fazla altının dışa akımına ve yeniden borçlanmaya neden olmuştur.
- ▶ **Almanya**'da ise ABD'nin geri istediği tazminat sorunu yaşanmaya başlamıştır. Ekonomisi durma noktasına gelmiş ve bir çözüm olarak para basmayı denemiştir. Basılan para ise ABD tarafından kabul edilmemiş ve bu durum Almanya'da hiperenflasyona neden olmuştur. Sonraları tazminat sorunu 1924 yılında ABD'nin önerisi olan **Dawes Planı** ile çözülmeye çalışılmıştır. Buna göre; Amerika Almanya'ya yeniden kredi verecek ve yapılanmasını tamamladıktan sonra da tazminatını ödeyecektir. **Amerika** ise 1924 – 1929 yılları arasında edindiği ihracat fazlası ile **dünyanın net kreditörü** konumuna gelmiştir. Bu sırada ülkede yeni endüstriler gelişmeye başlamış ve talep fazlalığı görülmüştür. Yeni endüstrilere talebin fazla olması nedeniyle borsa spekülatif bir hale gelmiştir. Buna bağlı olarak 1928 yılında Amerika verdiği kredileri, **New York Borsası** için geri çekmek zorunda kalmıştır.

Büyük Buhran'ın Nedenleri

- Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra süper güç haline gelen ABD'de savaşın getirdiği zorluklar karşısında küçük şirketler birleşti. Savaş bittikten sonra tekeller oluşturulmaya başlandı. Bu durum, 1929 yılına gelindiğinde Amerikan ekonomisinin yüzde 50'si üzerinde söz sahibi olan **200 holdinge** kadar çıkmıştı. Tek bir holdingin batması bile ekonomiyi sarsmaya yetecek durumdaydı.
- **Büyük Buhran'ın ikinci bir nedeni** ise kötü yapılanmış bankalardı. Normalde olması gerektiği gibi bankaların sermaye esaslarını, rezervlerini ve kredi oranlarını belirleyen yasalar yoktu. Ayrıca şirketlerin mali tablolarının güvenilirliğini sağlayan yasalar bulunmuyordu. Bu nedenle yatırımcılar hisse senedi aldıkları şirketler hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdi.
- **Üçüncü** bir neden ise ABD'de dönemin başkanı **Herbert C. Hoover** ve yönetiminin ekonomik alandaki tecrübesizliğidir. Bu durumun, 1929 ekonomik krizi için en önemli neden olduğu savunulmaktadır. Çünkü Hoover yönetimi, 1920'lerin başında söz konusu olan **liberal ekonomi anlayışına göre** ekonomiye devlet müdahalesi yapmamayı uygun görüyordu.
- **Dördüncü bir neden** ise ABD'nin dünya üzerindeki net kreditör olmasıydı. Savaş sonrasında, Almanya ve İngiltere'den istediği tazminatları altın olarak talep etti. Buna karşın yeryüzünde altın stoku yetersizdi ve var olan da ABD'nin elindeydi. Talep edilen tazminatlar ve krediler alınamayınca, mal ve hizmet olarak ödenmesi denendi. Ama bu durum, ABD'nin kendi mal ve hizmet sektörünü çökertti. Son olarak gümrük duvarları koyulması denendi ve bu durum dış ticari küçülttü ve ABD hesapsız verdiği kredileri geri alamadı.

1929 Krizinin nedenlerini kısaca aşağıdaki özetleyebiliriz.

- ▶ Sanayileşmenin ve teknolojinin sonucu olarak insana olan ihtiyacın azalması ve bunun sonucu olarak işsizliğin artması,
- ▶ Gelir dağılımındaki adaletsizlik,
- ▶ Bankaların kredi hareketinin azalması,
- ▶ Satın alma gücünün azalması,
- ▶ Şirketlerin kötü yapısı,
- ▶ Ulusal gelirin azalması,
- ▶ Sermaye birikiminin kriz nedeniyle yok olması,
- ▶ Klasik iktisadın devlet müdahalesini reddeden politikası nedeniyle devlet müdahalesinin gecikmesi.

Dünya Ekonomik Krizi Nasıl Patlak Verdi?

- Büyük Buhran'ın başlangıcında 1928 yılının başından 1929 yılının Ekim ayına kadarki süreçte, New York Borsası sürekli yükseldi ve yüksek fiyat/kazanç oranı getiriyordu. Buna karşın 3 Ekim 1929'da ekonomik krizi tetikleyen nedenler yüzünden borsa ilerlemesini durdurdu. Birkaç büyük holdingin hisse senedi düşüşe geçti. 21 Ekim tarihinde ise yabancı yatırımcılar ellerindeki kağıtları çıkarmaya başladı.
- Şimdilerde “**Kara Perşembe**” olarak anılan 24 Ekim 1929 tarihi geldiğinde borsa dibe vurdu. O yılın fiyatlarıyla 4,2 milyar dolar bir anda yok oldu. 29 Ekim 1929 günü fiyatlarına bakıldığına, 1 yıl öncesinin karlarının bile sıfırlandığı görüldü. 21 – 29 Ekim tarihleri arasındaki fark ise Dow Jones Sanayi Ortalaması'nın **328'den 230'a düştüğü** anlaşıldı. Bu birkaç günlük süreçte 4000 banka batmış ve binlerce insanın mal varlığı yok olmuştu.
- İnsanların mal varlıklarını kaybetmesi, açlığa neden oldu. İnsanlar sebze – meyve yetiştirip satarak yaşamaya çalıştılar. Ama piyasada para olmadığı için insanlar ihtiyaçlarını takas yoluyla karşılamaya başladılar. ABD **değiş – tokuş ekonomisine** geri dönmüştü. İnsanlar hem mal varlıklarını hem sosyal statülerini kaybetmişti. Bu nedenle ruh sağlıkları da bozulmaya başlamıştı. Öyle ki 2. Dünya Savaşı'na kadar geçen 10 yıllık periyotta ekonomik bunalım devam etti.

4 CHILDREN FOR SALE

INQUIRE WITHIN

"Five marks you who hold your industry with the sword of almost black steel, and think of which of us both, is a bit?"
—Book of Hours.

The Milwaukee Leader

HOME
EDITION

Vol. 18—No. 275.

MONDAY EVENING, OCTOBER 28, 1929.

PUBLISHED BY THE LEADER PUBLISHING CO. PRICE THREE CENTS

BILLIONS LOST IN NEW STOCK CRASH

PRINCIPALS IN COAST CASE

Doris Frighe, in the case known as the Coast Case, is the woman who was indicted by a jury on the night of a criminal assault on the girl, who had applied to her for banking her money.

PANTAGES IS Newsies Call

TRUNK PLANT FIRE DAMAGE IS \$75,000

Twentieth St. Industrial Area Menaced by Blast.

The industrial area of Twentieth St. near the Milwaukee river was seriously menaced when the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. burned down last night.

The loss is estimated to be between \$75,000 and \$100,000.

A fire which broke out about 10:30 p.m. destroyed the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. which was located at the corner of Twentieth St. and the Milwaukee river.

The fire broke out in the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. which was located at the corner of Twentieth St. and the Milwaukee river.

The fire broke out in the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. which was located at the corner of Twentieth St. and the Milwaukee river.

The fire broke out in the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. which was located at the corner of Twentieth St. and the Milwaukee river.

The fire broke out in the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. which was located at the corner of Twentieth St. and the Milwaukee river.

The fire broke out in the trunk plant of the Western Paper and Pulp Co. which was located at the corner of Twentieth St. and the Milwaukee river.

May Punish Senator for Aiding Tariff Lobbyists

FIRE MENACES INDUSTRIAL AREA

BINGHAM SAYS IT'S FRAME-UP, IS CRITICISED

Norris Planning to Offer Resolution in Senate.

Senator Bingham of Wyoming, who has been accused of being a frame-up, is criticised by Norris, who is planning to offer a resolution in the Senate.

WASHINGTON—Senator Bingham of Wyoming, who has been accused of being a frame-up, is criticised by Norris, who is planning to offer a resolution in the Senate.

BANKERS' AID FAILS TO END SELLING WAVE

United States Steel Leads List in Plunge.

UNITED STATES STEEL. The United States Steel Corp. leads the list of companies in the selling wave.

The United States Steel Corp. leads the list of companies in the selling wave.

The United States Steel Corp. leads the list of companies in the selling wave.

The United States Steel Corp. leads the list of companies in the selling wave.

The United States Steel Corp. leads the list of companies in the selling wave.

The United States Steel Corp. leads the list of companies in the selling wave.

1929 yılında yaşanan ekonomik kriz, başta ABD piyasalarının çökmesiyle başlamış ve bunun neticesinde tüm dünyaya yayılarak ülke ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Kriz öncesi ekonomi politikalarında hâkim olan klasik iktisat doktrini yerini ekonomiye gerektiğinde müdahale edilmesini öngören ekonomi politikalarına bırakmıştır. Bu çerçevede ülke ekonomilerinde mali piyasaları denetleyen Merkez Bankaları kurulmaya başlanmıştır¹¹. Krizin etkilerini en aza indirmek için ülkeler sıkı koruma önlemleri almış bunun sonucunda da dış ticaretlerinde sınırlamalara gitmişlerdir. Ülkelerin aldığı korumacılık politikalarından dolayı dünya ticareti kriz sonrasında %60 seviyesinde gerilemiştir¹². Krizden sonra ABD'deki işsiz sayısı 1930 yılında 3 Milyondan başlayarak 1933 yılında 13 Milyona yükselmiştir.

1929 Krizi Sonrası ABD'deki İşsizlik Sayıları

YILLAR	İŞSİZ SAYISI (MİLYON)	İŞSİZLİK YÜZDESİ
1929	1,5	% 3,1
1930	4,2	% 8,8
1931	7,9	% 16,1
1932	11,9	% 24,0

Dünya Ekonomik Bunalımı'nın Sonuçları

- ▶ 1929 ekonomik krizinin sonuçları, özellikle **sanayileşmiş ülkeler** üzerinde aynı etkiler yarattı. Toptan fiyat endekslerinde yüzde 40 – 60 arası düşüş yaşandı. Hammadde fiyatları yüzde 50 civarında dibe vurdu. Menkul kıymet fiyatlarının ve borsanın gerilemesi yüzde 30 – 40 arasında yaşandı. Dünya sanayi üretiminin düşmesi ise yüzde 35 – 45 arasında gerçekleşti. **50 milyon kişi işsiz kaldı** ve ticaret yüzde 55 – 80 arasında dibe vurmuş, iflaslar çoğalmıştı.
- ▶ Şimdiye kadar görülmüş **en büyük ekonomik kriz**, 1929 Büyük Buhranı'dır. Krizin ardından 1930'lu yıllarda dünya tablosuna bakıldığı zaman, insanlık tarihinin yönünü değiştirecek boyutta olduğu rahatlıkla görülmektedir.
- ▶ Ülkeler ekonomik çöküşün etkilerini en aza indirebilmek için gümrük vergilerini artırmaya başladılar. Yerli üretimin kullanılmasını teşvik ettiler ve yerli üretimi artırmanın yollarını aradılar. Ama bu sefer de dünyadaki ticaret hacimleri küçüldü. Büyük Buhran öncesinde en fazla yüzde 7 düşen dünya ticaret hacmi, sonrasında yüzde 65 düştü.
- ▶ 1929 Bunalımı sonucunda işsizlik arttı. İnşaat faaliyetleri durdu. Önce tüketim sonra üretim düştü. Uluslararası ticaret durma noktasına geldi. Buhranı en fazla hissedenden alan madencilik oldu.

► **Almanya'da**

Yaşanan kriz Hitler'in Almanya'da iktidarı ele geçirmesine yol açtı. Hitler, Versay Antlaşması'nın Almanya'yı sınırlayan ekonomik hükümlerini tanımadığını açıklayarak yayılmacı bir politika izlemeye başladı.

► **Türkiye'de**

Bu kriz karşısında Türkiye kalkınmasını sağlayabilmek için ihracat ve ithalatını arttırmak zorunda kaldı. Kliring ve takas sistemi uygulandı.

- Bu sistemle Türkiye ile ticaret ve ödeme anlaşması yapan ülkelere ithalata öncelik verildi. İhraç mallarına kalite kontrol sistemi getirildi.
- 1934'te bu iş için "Türk Ofisi" kuruldu.
- Yerli Malı Haftası ilan edildi. Ekonomik krizle tarımsal ürün fiyatlarında yaşanan büyük düşüşler sonucunda Türkiye'nin dış ticaret hacmi daralmıştı. İflaslar başlamış; kredi borcu olan ticari şirketler, sanayiciler, çiftçiler borçlarını ödeyememeye başlamıştı. Özellikle İstanbul, İzmir gibi liman şehirlerinde işsizlik hat safhaya ulaşmıştı.